

Lidwien van Geffen

Met de handen in haar schoot

Herinneringen uit andere tijden

Voor Eize en Toosje

Geffen, Lidwien van

Met de handen in haar schoot ; herinneringen uit andere tijden / Lidwien van Geffen – Amsterdam, Uitgeverij Cichorei en Uitgeverij Aunya, Eindhoven
ISBN 978 94 91748 78 3

Omslag: Lidwien van Geffen

Eindredactie, layout en zetwerk: Jaap Verheij

© Lidwien van Geffen / Uitgeverij Aunya, Eindhoven 2018

Aunya huisuitgave is een onderdeel van de Aunya leer- en werkplaats. Ze onderstreept het belang van de jaarfeesten en wil dit op diverse manieren uitdragen.

Een compleet overzicht van de boeken van Lidwien van Geffen vind je op <https://aunyahuisuitgave.jimdo.com/>

De vertelling in dit boek is gebaseerd op persoonlijke ervaringen. Alle personen, plaatsen en gebeurtenissen zijn echter fictief.

Niets uit deze uitgave mag worden vereenvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Inhoud

1	Het kind	7
2	De monnik	11
3	Rammon	15
4	De Vikingkoning	20
5	Aan het graf	25
6	Een jonge novice	28
7	In de stal	32
8	Tweelingbroertjes	38
9	Andere plaatsen, andere tijden	44
10	Te veel ballast	48
11	Kabouters	53
12	Miniatuurtjes	58
13	Het broertje	64
14	In het klooster	68
15	Herkenning	72
16	De bloementuin	76
17	Haperende beweging	79
18	De stoere jongen	84
19	Tweespalt	88
20	Het visioen	91
21	De rioolrat	96
22	Sinti of Roma	100
23	De brand	104
24	De pop	108
25	Grootgrondbezitter	112
26	Sprookjes	119
27	Vriendinnen	126
28	Fenomenologie	130
29	Het liep anders	134

30	De engel spreekt	140
31	Vernederende gehoorzaamheid	148
32	Een zwarte engel	154
33	Een geestelijk weefwerk	159
34	Engel uit de kindertijd	164
35	Slot	168

1 Het kind

Voor haar gesloten ogen voltrekt zich een tafereel dat haar verwondert. Ona weet dat ze in bed ligt en kent de realiteit die ze zou zien als ze haar ogen opendoet: de meubels, de kleuren en het patroon van de gordijnen, haar boek en de bril naast haar op het nachtkastje en de rolstoel naast haar bed. Maar ze ziet iets anders, iets wat al haar aandacht trekt.

Achter haar gesloten ogen ziet ze een kind. Een meisje van een jaar of acht passeert een brug en volgt dan een pad omzoomd met berken en struikgewas. Het is nog fris, maar het vroege zonlicht dringt door de haast transparante bladeren en schept een sfeer van sprookjesachtig licht. Vogeltjes kwelen een lentelied. Ze draagt een donker jurkje en een gebreid warm vest. Twee vlechten, van donkerblond zijg haar, springen op van haar rug door de huppelpasjes die ze maakt. Haar bontgekleurde muts – de kleuren zijn evenals haar kleding wat flets – heeft afhangende oorklepjes die losjes meedansen. Met innerlijke zekerheid weet Ona dat zij dit kind is. Hoewel ze het niet hoort, weet ze toch dat het kind stil voor zichzelf zingt: kinderlijke woorden, die onbewust in haar opwellen. Waar gaat het heen? Vaag ziet ze boven de struiken de contouren opdoemen van een statig houten huis. Waar heeft ze dit huis eerder gezien? Terwijl Ona zich afvraagt waar ze het huis van kent, knalt er een deur dicht in de gang buiten haar appartement. Het beeld is weg.

Met gesloten ogen blijft ze liggen, verlangend om het vredige beeld te herscheppen, maar het komt niet terug. Behoedzaam komt ze overeind, woelt met haar handen door haar verwarde grijze haar en gaat zitten op de rand van haar ledikant. Vermoeid van de nacht zakken haar schouders omlaag en kromt haar rug door de zwaarte.

Na een diepe zucht vermant ze zich en hijst zich van het bed in de stoel. Wanneer was het begonnen dat ze de beelden zo helder voor zich zag? Het waren geen gewone dromen, ze sliep niet, ze was zich bewust van de realiteit en toch beleefde ze een andere werkelijkheid, die even reëel scheen als het leven van alle dag. In haar dromen waren de beelden vaak vluchtig en verwarrend, maar deze fragmenten lieten een reële samenhang zien. Vroeger als kind kende ze dit al, maar ze had er nooit acht op geslagen. Pas laat – ze was al tegen de vijftig – ontdekte ze dat niet iedereen zulke beelden beleefde. Het waren terugkerende beelden. Wanneer leefde dit kind in het donkere jurkje? Niet in dit leven. Ze was immers opgegroeid in zonloze straatjes van een arbeiderswijk onder de rook van de glasfabrieken. Het kwam haar voor, dat het in een koud land was met korte zomers. Het was geen arm meisje. De silhouetten van het houten huis lieten een indruk achter van Scandinavië. Was het Noorwegen, Zweden, Finland of Estland geweest? Of het oude Lapland dat tegenwoordig Samen heette? Waren daar zulke grote houten huizen? En in welke eeuw was het?

Ona mijmert nog na over haar droom terwijl ze zittend op de douchestoel het ochtendritueel van het baden voltrekt. Ze hoort nog niet bij de alleroudsten in de serviceflat en ze kan zichzelf nog prima redden. De rolstoel is een uitkomst voor haar pijnlijke benen. Door het vele zitten heeft ze last van de zwaarte van haar lichaam, maar dat wil ze verdragen. Oud worden gaat met gebreken. Ze was vroeg aan de ouderdom begonnen vanwege de pijn in haar benen. Ze woonde nu al meer dan tien jaar in dit appartement. Voorheen, tussen haar dertigste en zestigste levensjaar, maakte ze lange wandelingen. Dan stond ze voor dag en dauw op en volgde het meanderende pad langs de Brabantse Dommel. Ook tijdens de wandeltochten had ze meermaals een andere realiteit beleefd, zoals die ene keer. Het was vroeg in de herfst geweest. Dagen achtereen had het geregend. Na een nacht met veel wind was de lucht helder en de frisse kou aangenaam.

Ze loopt over het pad langs het water. Slakjes en pieren zijn, traag glijdend, onderweg naar een onbekend doel. Behoedzaam, om de dieren niet te vertrappen, kiest ze een plaats voor haar voeten. Aan de zoom van het pad buigen de verregende grassen en het uitgebloeide kruid zwaar van vocht naar de aarde.

Plotseling hoort ze klokken luiden van een kleine kapel. Zeven uur! De klok luidt voor het zingen en bidden van de lauden. Ona weet dat als ze opkijkt, het beeld van het klooster verdwijnt, en dwingt zichzelf niet te denken. Mijmerend gaat ze verder.

Ze bevindt zich in een tuin. Haar handen en nagels zijn zwart van de aarde. In de mand naast haar liggen gerooide bieten. Het zijn de laatste bieten van dat jaar. De zoom van haar bruine gewaad is nat en modderig, haar ruwe bruine schort heeft een doffe, lichtere tint. De grijsbruine sluier die haar hoofd bedekt, hangt soepel tot aan haar middel op haar rug. Gehaast staat ze op uit haar geknielde houding en spoedt zich naar binnen. Het kapelklokje blijft ijle klanken in de ruimte strooien. Als ze het klooster binnentreedt, zwijgt het klokje en het wordt heel stil. Slechts een geruis van gewaden is hoorbaar. Haar medezusters haasten zich door de gangen. Ze veegt haar handen schoon aan haar schort en hangt deze aan een haak. Als laatste zoekt ze haar plaats in de rij, achteraan op de laatste bidstoel. Ze is de enige novice en draagt nog niet de stijve witte kap die het gezichtsveld beperkt. Een koude tocht van de buitendeur, die niet geheel sluit, bereikt haar en doet haar rillen, doch met vrome concentratie vouwt ze haar handen. In een heilige stemming klinkt de eerste psalm door de gewijde ruimte. Een klein, in lood gevat goudgeel vensterglas filtert het novemberlicht. Ze zingt niet mee. Het is haar verboden, want haar stem is niet zuiver. Ze luistert naar de hemelse klanken van haar medezusters. Het verlangen om mee te mogen zingen, schrijnt in haar ziel. Dan beseft ze, dat ze, door gebrek aan een mooie zangstem, niet tot ijdelheid verleid kan worden. Dieper nog ervaart ze een schuldgevoel, omdat ze met deze gedachte haar medezusters ijdelheid lijkt te verwijten. Een blos van schaamte trekt door haar heen. Nog dieper buigt haar hoofd naar

haar borst. In een innerlijke strijd bidt ze om vergeving. De strenge onderoverste zet een tweede psalm in, dan sterven de klanken samen met het goudgele licht weg in een leegte.

Er was verborgen boosheid geweest in de jonge vrouw, die als novice in het kleine klooster verbleef. Die boosheid had Ona teruggebracht in de realiteit van haar wandeling. Ongemerkt had ze het brede, wat hoger gelegen zandpad bereikt. Daar had ze plotseling oog in oog gestaan met een hert, dat een reusachtig gewei droeg. Het dier stond midden op het pad, dat bezaaid lag met het koperkleurig herfstblad van de eiken, die aan weerszijden het pad omzoomden. Het dier, dat op enkele meters afstand stond, was zo imposant geweest dat ze dit moment nooit vergat.

2 De monnik

Als Ona, klaar voor de dag, haar woonkamer binnenrijdt, zwemmen de visjes onrustig voor het glas, verlangend naar hun voer. Ze begroet de goudvissen, en denkt aan het gedicht 'Marc groet de dingen' van Paul van Ostaijen. 'Dag visserke vis met de pijp en de pet, dag vis...' Ona strooit wat voer in het water en kijkt hoe de kleine waterwezens gulzig toehappen. Ze schuift de gordijnen net niet helemaal open en neemt haar kamer in zich op. Het gefilterde licht dat door de gordijnen valt, schept een warmte waarin ze zich geborgen voelt. Ze begroet de mensen op de foto's: haar overleden ouders, broers, zusjes en vrienden. Terwijl ze thee zet, maakt ze een plan voor de dag. Ze wil de beelden die zo vaak terugkomen eens opschrijven en zien of er een samenhang in schuil gaat. Het was haar inmiddels duidelijk geworden dat het beelden konden zijn uit eerder geleefde levens. Dat wist ze natuurlijk niet met zekerheid, ze had er geen enkel bewijs voor. Maar hingen deze wonderlijke beelden misschien samen met haar leven nu? Waarom kwamen de beelden steeds weer bij haar op bezoek? Was er een verband tussen de gebeurtenissen? Sommigen personen zag ze slechts een enkele keer, of herkende ze hen niet? Onlangs was er een beeld geweest van een mannenklooster met muren van grove grijze stenen. Ona meende een monnik te herkennen. Als ze even haar ogen sluit, glanst het beeld op in haar herinnering.

Gekleed in een grijze pij met een wijde capuchon zit een monnik met enkele andere monniken over vellen papier gebogen. Het is heel stil in de ruime zaal, waar verschillende tafels en zware kasten staan. Het ruikt naar beenderlijm, inkt en leer. Kleine vensters laten hoog daglicht binnen, dat op de gunstig geplaatste tafels valt. Op regelmatige afstand van elkaar trekt de monnik haast onzichtbare

lijntjes op een vel kostbaar perkament of velijn. Zijn rechterbeen maakt een schommelende beweging, als om een pijn te stillen. Een losgestrikte veter van zijn sandaal sleept onder de zoom van zijn pij heen en weer over de terrakleurige plavuizen.

Dezelfde monnik had ze één keer eerder geschouwd. Ja, dat was die keer geweest dat ik in de trein zat, denkt Ona hardop en steekt haar haarspeld opnieuw vast. Dat is lang geleden. Was ik toen niet op weg geweest naar Amsterdam om een vriend te bezoeken?

Ze had bij het raam gezeten. Tegenover haar zat een oude heer. Het was behaaglijk warm in de trein en niet druk. Ze was van plan geweest om wat te lezen, maar vermoeid en met de haast vertrouwde, steeds weer terugkerende hoofdpijn, was ze weggedoezeld. Haar boek lag ongeopend op het plankje. Ze sliep niet, ze wist dat de oude eerbiedwaardige heer tegenover haar, haar met aandacht opnam. Even plotseling als toen belandt ze ook nu weer in het verhaal van de monnik.

In opperste concentratie zit een kloosterbroeder op een hoge kruk aan een werktafel. Hij krijgt les van een oudere broeder, die hem bekend maakt met de regels van het verluchten. Er is opwinding en vreugde in zijn ziel. Een opgevouwen en reeds beschreven folio ligt voor hem; in de hoek van de vouwlijnen is met pen en inkt een bloemmotief rondom de letter D getekend. Behoedzaam doopt de jonge monnik het fijne penseel in de rode tempera.

Dan gaat het beeld over in herinnering. Verbaasd over de helderheid opende ze klaarwakker haar ogen. De oude heer tegenover haar – zijn beide handen lagen in volkomen rust op de kop van de wandelstok, die hij tussen zijn knieën staande hield – had zich voorover gebogen en bijna verontschuldiging gesproken: ‘Jongedame, mag ik u aanraden wat meer water te drinken, dat zal uw pijn verlichten!’

‘Dank u,’ had ze gestameld en de lieve aandacht van deze

onbekende heer was ze nooit vergeten. Ze was toen vijftientig geweest. Vreemd, maar ineens wist ze weer dat ze toen een blauwe rok gedragen had met het onverslijtbare vest, dat deel was geweest van haar verpleegstersuniform. Had deze oude sympathieke man iets te maken met het beeld van de monnik? Of was ze zelf deze monnik geweest? De vragen zouden obsessies geworden zijn, als ze deze toen niet diep had weggestopt.

Met een dampende beker kruidenthee op het werkblad van haar rolstoel rijdt Ona naar het raam. Ze zet de beker op het tafeltje en klapt het blad opzij. Terwijl ze de drank laat afkoelen, zit ze met haar handen in haar schoot en kijkt naar buiten. De herfst is laat ingevallen dit jaar. Een vader wandelt met zijn dochttertje over het plantsoen. Hij laat haar vrij haar gang gaan. Ze dribbelt met onzekere pasjes het grasveld op om het gevallen herfstblad te rapen. De kruinen van de kastanjes en de vleugelnoten strooiden hun zomerse ballast in het groene gras. Een sprookjesachtige herfstgloed glanst tussen de bomen. Over enkele dagen begint met Sint Maarten de grote Kersttijd. Een herinnering doemt in beelden voor Ona op.

Het is avond. In de vallende duisternis ziet ze dorre bladeren voortgedreven door de wind over de straat dwalen. Verderop klinken ijle kinderstemmen. Ze heeft het licht in de hal niet aangedaan en wacht in de duisternis. Dan hoort ze de kinderen naderbij komen en opent de deur. Daar staan de kleuters in hun dikke jasjes met mutsen en dassen. Behoedzaam dragen ze met beide handjes de lichtgevende uitgeholde knol. Aandachtige snoetjes, beschenen door het warme licht, zijn naar haar opgeheven en zingen: 'Daarboven stralen de sterren, beneden stralen wij!'

Ook bij deze herinnering stroomt er eerbied door Ona's ziel. Ze vraagt zich af wat dit tafereel zo bijzonder maakt. Het was alsof er iets boven het gewone uitstijgt; een stemming die de aardse realiteit in een licht vol hoop plaatst. Het licht in de knol, waar nog aarde aan kleeft, schijnt door de kieren; het licht straalt door de wand van

de knol en de kinderen weerspiegelen en dragen het licht. Met hun ingetogen zingen openen ze de poort naar de donkere wintertijd en vullen de ziel van de luisteraar met hoopvol licht. Ongemerkt ontglipt Ona een zucht. Ze zal het met herinneringen moeten doen, want waar ze nu woont, wordt geen ommegang gehouden. Hier branden de lampen in de gang dag en nacht en het kost haar vaak moeite om te weten welke dag het is. Ona ervaart hoe de herinnering aan de zang van de kinderen de andere wereld opent. Een wereld die voor velen gesloten lijkt te zijn. Ze neemt zich voor om met haar aandacht naar binnen te gaan en innerlijk licht te laten branden. Met kleine slokjes drinkt ze haar thee.